

КАКО ГО ЧИТАМ КОНЕСКИ

МАКЕДОНСКИ ЗБОР

4

КАКО ГО ЧИТАМ КОНЕСКИ

СКОПЈЕ
2018

Издавач:

Фондација за македонски јазик
„Небрегово“

Редакција:

Трајко СТАМАТОСКИ
Димитар ПАНДЕВ
Атанас КОНЕСКИ

Извршен уредник:

Трајко СТАМАТОСКИ

Издавањето на книгава го помогна:

Министерство за култура на Република Македонија

СОДРЖИНА

КОН ИЗДАНИЕВО

СТАМАТОСКИ Трајко 11
НАДДРЖАВЕН АВТОРИТЕТ ВО СВОЕТО ВРЕМЕ

АНГЕЛЕСКИ Миладин 17
ТРЕСКАВЕЦ

АНДРЕВСКИ Живко 19
ЧЕТИРИ „Ј“

БАНДИЛОВСКА Елизабета 27
ЗБОРОТ НА КОНЕСКИ

БЕТИНСКИ Илија 29
БЛАЖЕ КОНЕСКИ – СЕСТРАН ГЕНИЈ

ВИТАНОВА - РИНГАЧЕВА Ана 33
ЛЕЧЕБНА Е МОЌТА НА БЛАЖЕНАТА БЛАЖЕВА
ПОЕЗИЈА

ГЛИГОРОВСКИ Иван 49
СЈАЈОТ НА ВЕЛИКАНОТ
НА МАКЕДОНСКАТА НАУКА ЗА ЈАЗИКОТ И
ЛИТЕРАТУРАТА

ИСМАИЛОВСКА Мерсиха 67
ДОПИРИ СО ПОЕЗИЈАТА НА КОНЕСКИ

КОНЕСКИ Атанас 69
КАКО ГИ ЧИТАМ МУДРОСТИТЕ
НА И ЗА БЛАЖЕ КОНЕСКИ

КОСТОВСКА Весна 81
ЕХОТО ВО ТВОРЕШТВОТО НА КОНЕСКИ

КУМБАРОСКИ Разме	85
БЛАЖЕ КОНЕСКИ – СУПСТИТУТ И СТОГ НА РЕЧТА	
МАРКОВСКИ Стефан	95
ЕХОТО НА ПОЕТОВИОТ ГЛАС ВО КУЛТУРНО- ЦИВИЛИЗАЦИСКИОТ ТУНЕЛ НА КОНЕСКИ	
МИЦЕВА Сузана	105
НА ГУМНОТО ОД ДЕТСТВОТО – КАКО ТОПОЛ ЛЕБ СЕ ИСПЕЧЕНИ ПЕСНИТЕ НА БЛАЖЕ КОНЕСКИ	
НАНЕВСКИ Петар	115
ДВИГАТЕЛ	
ПАНДЕВ Димитар	117
ЧИТАЌИ ГИ МАКЕДОНОЉУБНИТЕ ЧИТАЊА НА КОНЕСКИ	
ПАНДЕВА Лилјана	125
КОНЕСКИ ЗА ПРИЛОЗИТЕ И ПРИЛОЗИТЕ ВО ПОЕЗИЈАТА НА КОНЕСКИ	
ПЕТРЕВСКИ Бојан	131
КОНЕСКИ ПРЕКУ ЕДНО ТЕЛЕВИЗИСКО ИНТЕРВЈУ	
ПОПЕСКИ Наум	135
КОНЕСКИ И ЈАС	
ПОПОВСКИ А. Живко - Цветин	139
ПРИЈАТЕЛСТВОТО СО БЛАЖЕ КОНЕСКИ	
РИЗАОВ Ерол	143
ЗЛОУПОТРЕБИТЕ НА КОНЕСКИ ВО ДНЕВНАТА ПОЛИТИКА	
РИСТЕВСКИ Бобан	153
БЛАЖЕ КОНЕСКИ – СЕНС ЗА МОДЕРНИЗАМ	

СЕЛЧАНЕЦ Р. Мирјанка	155
БЛАЖЕ КОНЕСКИ	
САМО СО ХИМАЛАИТЕ МОЖАМ ДА ГО СПОРЕДАМ	
СПАСЕВСКИ Мито	169
БЛАЖЕ КОНЕСКИ – МОСТОТ ОД БЛЕСОКОТ НА РЕЧТА	
СПАСОВСКА В. Сузана	173
ОД ЛИРСКИОТ ИЗВОР ДО НЕБЕСКАТА РЕКА	
СТОЈАНОСКА - СТАНОЕСКА Габриела	183
ИГРАТА НА ЦИТАТОТ И ХИПОТЕКСТОТ ВО ПЕСНАТА „ОДЗЕМАЊЕ НА СИЛАТА“ ОД БЛАЖЕ КОНЕСКИ	
СТОЈМЕНСКА - ЕЛЗЕСЕР Соња	201
БЛАЖЕ КОНЕСКИ – НАЦИОНАЛЕН ПОЕТ МЕЃУ КУЛТУРНИТЕ СВЕТЦИ НА ЕВРОПА	
СТОЈЧЕВСКА - АНТИЌ Вера	211
ИЗВОРНИ ХОРИЗОНТИ	
ТРПКОВА Синоличка	219
ПОЕЗИЈАТА НА КОНЕСКИ – АЗБУКА НА НАШАТА ТРАДИЦИЈА	
ЌУЛАВКОВА Катица	227
„МАРКОВИОТ МАНАСТИР“ НА БЛАЖЕ КОНЕСКИ	
ВАСИЛЕВСКИ Иван	241
СТОЖЕРНИК НА ВЕКОТ	

ЛЕЧЕБНА Е МОЌТА НА БЛАЖЕНАТА БЛАЖЕВА ПОЕЗИЈА

(Личен обид да се прочита поезијата на Блаже Конески)

„Едно е ѿеиѿ да бидеш,

друго да жолч те јаде

одошто многу сакаш

одошто скован си....,

(Средба со Жинзифов – Б. Конески)

„Паметам еден момент, веројатно имав околу петнаесет години, доживеав една возбуда од зајдисонцето и напишав за тоа песна и можеби таа возбуда, доста карактеристична, проследена со едно пријатно чувство, беше и знак за тоа дека се буди во мене наклоноста за пишување на поезија“. Така зборуваше големиот Конески во едно свое интервју. Колку судбоносен може да биде еден, навидум, секојдневен миг, миг кој милениуми назад во времето циклично се повторува, одржувајќи го светот во живот?! Но токму еден таков миг, како одблесок во времето, ќе биде суштински, за од него да се оплоди животворното зрно, сокриено тајно во матката на поезијата. А таа, поезијата, го носи, го храни и чува, за да го подготви за првиот плач, со кој ќе го најави доаѓањето на свет.

Обидот да се прочита поезијата на Блаже Конески, значи подготвеност, читателот да го премости референцијалното поимање на светот и да се пресели во сферите во кои поетот господари со зборот. Мигот кога се чита поезијата на Блаже Конески е миг на непосредно соочување на човекот со надискуственото спознание за себе и за светот. Малку се таквите мигови во животот, бидејќи, заслепени од убедувањето за сопствената големина, бегаме секогаш кога нашата потсвест крева прст на

опомена. Тогаш, засрамени од самите себе, свртуваме поглед назад, случајно да не нè видат како, поразени од сопствените слабости, потонуваме со погледот вземи. Но има и еден друг миг кој блеснува додека општите со стиховите на Конески, тоа е мигот кога не можеме да го совладаме чувството на восхит, од грамадноста на стихотворството на големиот поет. **„Човекот само во мигот може да достигне некакво величие, врв на среќа, занес на подвиг“**, така глаголеше Конески, така нè остави да лунсаеме низ стиховите како низ темен густеж, така барајќи ги миговите од кои всушност се состои еден беден човечки живот. Таков еден миг во животот на Конески е мигот кога сонцето спокојно заспива во преграатките на планината, мигот во кој се раѓа „возбудата од зајдисонцето“ (Б. Конески) станува суштински, судбоносен во животот на големиот поетски гениј. Литературниот опит на Конески, прерасна во книга на мудроста, во која се испишани големи вистини за животот преточен во поезија. Токму поради тоа (покрај сите други негови големина како лингвист, книжевник и филозоф), македонската поезија го има Конески како светилник кој со својата светлина ѝ го осветлува брегот, за да може спокојно да плови по немирните води. Со длабок поклон пред лингвистот, кодификаторот, истражувачот, професорот, филозофот Конески, сепак во овој труд ќе го славиме поетот Конески.

Зборот, мигот и поетот, тоа е светата тријада на поезијата. Во миг на поетско вдохновение, перото општи со зборот, перобразувајќи го во стих. Тогаш кога под плаштот на полноќната тишина, зборовите, растрчени се допираат и спојуваат, тогаш започнува нивното слевање во стихови и строфи. И тогаш кога страста пламнува, стихот започнува да гори, да жари по белината на хартијата. Така поезијата станува насушност, станува љубов без која човековиот живот не би имал смисла. Можеби, се наметнува заклучокот дека поезијата се хиперболизира, дека нејзината глорификација е претерана, но реално, каде ќе бевме денес како народ, ако не постоеше поезијата на Блаже Конески?! **Вреди да се запрашаме: Колку врвици разгази Конески? Колку болки одболува заедно со стихот? Со колку бодликави круни го крунисаа?**

Блажевата поетика на тихувањето, кога во манастирската глувотија тихуваат поетот, стихот и тишината е поетика која почитува норми кои самата си ги поставила. Така настануваат песните, созвучја меѓу тишината и зборот, така може да се дефинираат *лирскиите медијации* (Б.Конески) на големиот поет. Призвукот на песната чиниш е најубавото созвучје на стихот и духот. Само поетите никогаш не се осамени, тие и во најморната осама до себе ги имаат тишината и зборот, од нивната љубов се раѓа поезијата. Болно е раѓањето на зборовите, крикот на поетот станува стих кој наликува на плач на новороденче, невин, а толку продорен и вознемирувачки, се соединува со новиот живот. Песните се неговите рожби, тие му вдахнаа вечност на Блажевиот збор, постојано реинкарнирајќи се со некое ново читање и препрочитување. Пробивајќи се низ тесните пасажи на душата, лирската емоција на поетот ита да се издигне над стихот, да го преплави и обои со својата препознатлива боја. **Со секое ново читање и препрочитување на поезијата на поетот-гениј, пред нас како одново да воскреснува неговиот лик, толку нов и толку присутен.** Џиновски се чекорите што тој, „Џентлменот/Џинот од Небрегово“ (како што го нарекува проф. Вера Стојчевска Антиќ), ги направи на полето на поезијата. За него поезијата беше единствениот отворен простор во кој можеше најгласно да викне и најтиво да шепне. Во таа бескрајност, неговиот стих огради свој синор во кој ги пушти своите жили. Преку своите песни, мудриот *ивџан* ги учеше младите *голиштарци* како да пеат: „*леко и меко,/силно а милно,/ жално ем љално/ со горчлив оишћ,/со згруиљчена мака..*“

Да се чита Конески, значи да се раздиплуваат диплите од **моминската руба, стокмена во невестинскиот ковчег со мирис на дедовина.** Со љубопитни погледи, во исчекување каков е везот кој се крие под диплата, се обидуваме да го стисеме восхитот кој нè преплавува. Тогаш започнува нашето патување низ времето, пресликани во везот на везилката оживуваат сликите од минатото, а по звукот на тешкото заигрува нашето срце. Тогаш започнува нашата потрага по значењата на стиховите и нашата избезуменост кога, неподготвени ќе се соочиме со самите себе. Поезијата на Конески е поезија пишувана на најмладиот литературен јазик

во Европа, но јазик кој во културната меморија на нашиот народ постои векови пред нас. Во дослух со „богатата јазикотворечка лабораторија на колективот“, задоен од млекото кое во изобилие бликаше од градите на македонската орална традиција, Конески ги пресоздаваше мотивите, за да создаде поезија во кои ќе ги искаже „своите дилеми, своите возбуди и огорченија“ (Б. Конески, 1993:28) **Конески е гласноговорникот на својот род, за кој со восхит пееше „носиш ти в срце дар златен и ѝој“ (Тешкојо), но и пастирот кој, подигнувајќи го гласот, со укор знаеше да ги скроти заведените од разулавената самовљубеност.**

Конески зборуваше за неисцрпноста на песната, а не за нејзината многузначност. „Песната мора да биде неисцрпна, како човекот или некоја добра изрека“ го цитираше Конески, Новалис. Во таа смисла Конески љубеше да ја толкува поезијата, оти нејзиниот извор е неисцрпен, се напојува од традицијата и колективот. За него поетот не е натчовечко суштество дарувано со натприродни дарби, за него поетот не е ниту волшебник ниту маѓесник кој од ништото создава поезија. Традицијата, колективот и авторот се трите сили кои дејствувајќи една наспроти друга во содејство создавајќи чудесни симбиози, кои преточени во стихови, ја создаваат нејзиното височество – поезијата. Неговата поезија бара метафори во традицијата, а ритамот го создава по тактовите на срцето. Кога зборуваме за Конески како поет, зборуваме за човек кој, растејќи во мала средина, трчајќи по тесните небреговски сокаци, до првите седум години од животот ги впил животворните нектари на народната традиција, од нив се напојувал и од нив го хранел својот дух: „Јас ѝесниѝе ги берев / од дрвоѝо на живоѝоѝи“ (*Поеѝика*). Слушајќи ги старите *ѝивѝани* од своето родно место, започнал да ја учи песната, за да стане *ѝоѝеснарија* од сите нив. Напуштајќи го Небрегово само физички се разделил од колективот каде му се корените, но во својата меморија понел сè што допрело до неговата тогаш, наивна и детска свест, за подоцна да созрее и израсне во столетно дрво, чии гранки вишнеат кон небесата. Мислејќи се „неук“, поетот се надраснал себеси и обсирајќи се назад сфаќа колку многу дал во својата поезија:

„...А сега назад погледувам,
гледам —
иа ише ме обврзувааи!“

(Песните)

Како читатели добиваме впечаток дека Конески гради своевиден култ кон процесот на творење. **Но, колку повеќе го читаме Конески, толку повеќе неговата поезија нè убедува дека неговите рожби сосема природно наодаѓаат и се раѓаат.** Фонот на едноставноста на изразот, одсвонува од позадината на стихот. Но таа едноставност, никако не значи приклонување кон референцијалното, напротив го прави уште позаводлив и попривлечен поетскиот израз на авторот. „Наједноставните зборови кои се јасни и животворни за да се состават треба голем напор, секој збор е сам за себе единствен“ (Borges, 2001:78). Токму Конески, преку својата поезијата го круниса зборот, оној чудесен елемент, со создателна и уништувачка сила, **„зборот беше негов собеседник, сопатник, негово засолниште, но и остра кама за одбрана од нечестивите.“** (Витанова Рингачева, 2017:27) Токму пред него се поклонува поетот, се покорува пред величието на зборот. Библиска конотација добива зборот во истоимената песна, зборот е онаа застрашувачка сила која создава и руши светови:

„Чувај го зборот добро врзан
како необучен коњ
ишшо знае
да каса, да клоца, да мава...“

(Зборот)

Знаејќи што значи пуштениот разулавен збор, поетот како духовен пастир сакаше да ја заштити својата паства, да не се уништи меѓу себе п(л)укајќи со „разоглавени“ зборови. Токму затоа во силен изблик восклицува *Чувај го!* за да не го навјаса

некоја луда глава. Неверојатен е Конески во трансформацијата на лирскиот субјект, од заповедник и водач, до понизен следбеник со чувство на помиреност. Со некаква чудна понизност пред читателот, со чувство на голема обврска кон поетскиот збор, Конески толку суптилно се обидува да ја разгатне тајната на пресоздавањето на зборот. Феноменот на откривање на песната како своедводна Блажева *ars poetica*, значи дека песната е еднаш веќе создадена и како таква почива во пазувите на колективната меморија на еден народ. Поетот е едн вид медиум (медијатор) кој само го трансферира и трансформира мотивот, од некој свој праоблик на постоење, па до мотив во уметничката поезија. Конески преку својата поезија како да тежнее да го детронизира авторот. Сокриен зад својата необјаслива скромност, Конески беше своевидна загатка за дешифрирање во времето кога физички беше присутен, а и денес, децении по неговата смрт. Со години се црпи богатството од неговата поезија, со години се ископува под површината на стихот и секој нов коп отвара нов канал, низ кој протекува живо богатство. Поетските слики во поезијата на Конески се исцртуваат под површината на зборот. Кога се набљудува мирната плитка водена површина, под прозирната синевина водата и песокот цртаат чудесни композиции, кои нашата потсвест ги поврзува со веќе познати и доживевани слики, од некој претходен живот. Истото ни се случува и кога, огледувајќи се на зборот во поезијата на Конески, нашата потсвест почнува да создава композиции насетени од веќе виденото и доживеано искуство.

Големите луѓе скоро секогаш се оспорувани во времето во кое живеат и творат. Секогаш се наоѓа начин како вештачки да се намали нивната големина, да се создаде некаков привид на лажна вредност. Ликот и делото на Конески не беа поштедени од такви налети. Дивееја ветрови, бури аждаи плукаа оган за да го сотрат, но крешките гранки лулјки се на ветрот издржаа, за да се вивнат уште повисоко кон сонцето. Беснееја суши, години без капка животворна вода, гранките жеднееја, но не се исушија. Тоа се гранките кои, секоја наредна зима слана ги попаруваше, но тие тврдоглаво вишнееја и скромно му пркосеа на невремето, кое им

се закануваше дека ќе ги уништи. Така вивнати, со својата аловина го мамеа сонцето.

„...Но сепак сè зависи од мене!

Јас сум, види, чувар на својата гордост,

и не очекувај да се помирам

со бесмислената нишпозаност.“

(Внатрешен дијалог)

Размислувајќи што може да му се земе за зло на големиот човек и поет Конески, сфаќам дека одговорот се крие токму во неговата поезија. Конески не пишувахе за да биде поет кој секому ќе му биде драг, поет кој за нечиј атер ќе напише допадливи стихови. Неговите стихови се создавани од зборови налик на трендафили, со восхит ги гледаш, но во залет да ги допреш, стануваат бодликави цветови кои одважно бранејќи се, го шират својот волшебен мирис. Стиховите на Конески безмислосно го разголдуваат човекот до последниот партал со кој ги покрива своите слабости, подлости и маани. Поетот Конески пишувајќи со раката на Човекот Конески, преку стихот му ги откри на светот своите слабости, стравови, доблести, за да го окуражи обичниот смртник, да му каже дека сите болуваме од исти болести и сонуваме исти надежи. **Тоа е поезија со елан да нè крене, но и со сила да нè тресне, да нè отрезни по ноќта помината во пир и пијанка со животот.** Неговата поезија има лечебна моќ, ја смирува вжерената рана клукавица која боли до непребол. Таа рана ни е заедничка како народ, по душите носиме лузна од краста која никако да помине, иако векови поминале. Песната **Преживување** е песна за нашата (македонската) опстојба низ вековите (не)времињата кога иако, поразени, посрамени, навредни, без вина виновни, со подголтната солза сме продолжувале да чекориме напред. Што е тоа што нè направи од пирејот пожилави и од каменот посилни? Ни ја оставија ли нашите прадедовци во аманет македонската

тврдоглавост или пак во генот ни го накалемија НЕШТОТО, да нè крепи и чува како реликвија:

*„...Ни ѝомагало нешѝо, нè крейело нешѝо,
некаква смешка, некаква ѝовриносѝ, –
и ѝо сеѝо ѝооа
во нас
некаква надеж, некаква желба,
некаква скриена смисла
безрасудно
ѝак изрѝува!“*

(Преживување)

Голем е Конески кога ги допира темите за суштествувањето и опсојувањето на малиот човек, кога во малите нешта ја бара скриената смисла на постоењето. Грамаден е поетот кога пее за надежта што изртува без капка вода, која хранејќи се од сопствените сокови останува жива и со последни сили успева да се вдоми во нашите души. Интимните чувства на лирскиот субјект, стануваат универзални човечки чувства, токму затоа **Конески се чита како најпрецизен сеизмограф** кој ги бележи и оние емотивни потреси, кои обичниот човек не ги ни забележува, а оставаат трага врз него. **Стоиме простум пред неговата поезија, со некаков страв и почит ѝ приоѓаме како верник пред причеста.** Торжествен момент на соединување со стихот – пехарот во кој лебот и виното се соединуваат во духотворен, спасоносен нектар. Чудесен е тој вкус, долго се подготвуваме да го вкусиме, небаре подготвени му приоѓаме, а всушност трепериме очекувајќи го. И тогаш кога стравот поминува, трансформиран во некое блажено чувство, кога забревтано го напуштаме храмот со леснотија на духот, тогаш темните ноти од виното заструјуваат по крвта. Таквиот чин на катарзично очистување, значи да се доведе духот до состојба на смирение и спокој.

Читањето на поезијата на Блаже Конески е повеќе од откривање на песната, тоа е чин на себеиспитување, чин на спознавање на вистината за нашите сомнежи, стравови, вистини и копнежи. Ми се чини, стихот беше неговата најсилна опора, покрај бастунот кој го крепеше на старост. Борејќи се со својот *морен вид*, иако не можејќи докрај да ги прочита иконостасите во Свети Спас, Јован Бигорски и Лесново, Конески преку стихот го прочита човекот, до најситните дамари на неговото постоење. Конески е најверодостојниот *чиџаџ* на минатото на својот народ, пресоздавајќи ги легендите создаде песни-палимпсести, паметници на рефлексивната лирика. Дословно ја читаше сегашноста во која тој физички суштествуваше, давајќи ѝ призив на лирска песна. Имајќи го в раце „*силниот збор, /макар на нејпризнајт јазик*“, поетот од него создаде стихови-ноти, за да запее по звукот на „*македонската лира*.“ Но, во својата поезија Конески пророчки ја прочита иднината, оставајќи стихови како опомена, за оние кои не беа надарени да ја предвидат утрешнината.

*„...Спокојство глумам пред вас дури созвучја барам
или џајновијто име негде во вашиот предел.
Тоа е мојот облог во морничавата игра,
што е мојата мисла ујорно што сум ја следел.“*

(Отпор)

Неговата силна верба во силата на зборот, ја постави неговата поезија на чело на колоната, која требаше да ги премости времињата и да ги преживее. Таа поезија беше едното око, кое ги водеше ослепените. Конески го читам како поет кој со својата поезија го надживеа времето во кое живееше и создаваше за да опстане во времињата идни кои, тој, големиот поет-пророк, ги предвиде. Конески своевременно ѝ припаѓаше на својата генерација современици, но неговата поезија во галоп прескокнуваше времиња, за да стигне далеку во иднината, толку далеку што, за окото на обичниот човек сето тоа изгледаше невозможно. Можеби песните *Лажни пророци* и *Молиџва* во времето кога биле

создавани не можеле да бидат препознани како стихови на чие дно спие една страшна и болна човечка вистина, но времето ги срони бедемите, попуштија под силата на неговиот налет. Тогаш, озарени од сонцето, на површината испливаа сите наши (човечки) прегрешенја, стравови и трепети. Тогаш почнавме да ја глаголиме **Молиџва**, во страв треперејќи пред олтарот, чекајќи го свештеникот со пехарот в раце да нè понуди со причесна. Исплашени, со полумртов дух и пресушени очи, стоејќи простум со погледот прикован вземи, шеставаме и шептеваме :

*„Сѝа си ме Боже, од болниџе луѓе
иџио се наказжани,
џџа не се криви,
нивнаџџа злоба умерено суди ја,
самиџе од неа одвај се живи..“*

(Молитва)

Стравот нè уби бидејќи се соочивме со „болниот“ во самите нас, „нивната злоба“ е нашата злоба од која одвај сме живи. **Молиџва** ни стана огледало пред кое стоевме претрпнати од помислата, дека пред него не можеме да ја сокриеме вистинската слика за нас. Поетот Конески, преку својот лирски субјект му ја фрли на човекот в лице, најгрдата претстава за самиот себе. Сепак, глаголејќи ја молитвата за спас на самите себе, ни остана вербата дека можеме да се надраснеме:

*„...Дај Госџоде, иџио џомалку очииџе да
им џи бодам,
иџиом џџе лево ќе фаџџаџи,
јас десно да одам.“*

(Молитва)

Ликот на пророкот Конески најјасно се исчитува во песната **Лажни џророџи**, песна – тестамент оставен во аманет на своите

луѓе, на својот народ. *Лажни пророци* е песна – меѓник меѓу две столетија. Нагласувањето на формата за идно време „*ќе дојде време на лажни пророци*“ уште во првиот стих, како и понатамошното инсистирање во стиховите „*ќе ве збираат*“, „*ќе креваат*“, „*ќе се буваат*“, ни дава право да ја наречеме песната **пророчка визија за денешницата што ја живееме** (Подвлеченото е мое- А. Витанова Рингачева) . Лирското јас на Конески со чиста совест застанува простум и започнува да ги глаголи стиховите, а над него небото се бунтува, се отвара за да истури дожд и ја измие сета нечистотија насобрана во душите на луѓето. Застанат сам, наспроти сите, Конески небаре пастир со прстот поткренат во висина на срцето, зборува, пее за пропаста која ќе дојде еден ден. Во едно болно лирско крешендо, скоро заповеднички извикува: „*Немојте да им верувате!*“, опоменува за „*бесот кој ги распина*“, а кој може да ја зароби човечката душа. Нарекувајќи ги „*варосани робови*“, Конески покажува со прст кон сите оние кои забораваат дека човечноста е единствената единица мерка по која се мери човекот. Песната *Лажни пророци* расветлува еден сосема поинаков профил од ликот на Конески, профил на поет налик на Божјиот син, кој ја пророкува иднината што мракот сака да ја проголта. Со прстот вперен кон нас, поетот заповедува, наредува, извикува силно НЕ, удира како молња од небо без облаци. Татнежот е страотен, а ние збунети чекориме низ времето, во уплав повторувајќи ги последните стихови: „*Не да им ситанете робови!*“ Налик на мудар старец седнат во средината, а околу него насобрана неговата паства која ги слуша неговите проповеди, Конески се раздаваше, силно верувајќи во лечебната моќ на поезијата. Неверници има меѓу нив, такви кои само навидум слушаат, а потсмешливо со тенката усна му се насмевнуваат на злото. „И ќе се јават многу лажни пророци и ќе заблудат мнозина и заради многу беззаконија, љубовта ќе олади кај мнозина“, им проповедаше Исус на своите ученици собрани околу него на Маслиновата Гора. Денес ние го живееме времето на таквите пророци, а љубовта одамна веќе како да ја изгуби битката со омразата. Човекот ја фрли од себе, ја соблече како стар излитен капут оставен во мрачниот агол на темната и влажна

улица. Но таа не умира, ќе се стори топла покривка врз грбот на некој сиромашен питач, ќе му стане утеха и топла преградка.

Го читам Конески со чувство на почит и восхит, станувам соблазнител кон певот, чиј зародиш е некаде во сферите на заумното. Неговата поезија најубаво се спознава во осама. Тогаш кога како читатели, додека читаме имаме потреба од цезура, тогаш во тие мигови (кратки, но долги како вечност) како да го преживуваме и одболуваме веќе прочитаното од претходниот стих. Во својата поезија Конески како да ги прележа и одболува сите болести од кои пател и сè уште пати неговиот народ. Не познавам друга поезија освен Блажевата, која се храни од народната традиција, а напојува од личните доживувања и искуства. Митот и легендата толку живо воскреснуваат во неговите стихови, при тоа функционирајќи како поттекст на кој се надоградува рефлексивната мисла на поетот. Поезијата на Конески создавана во дослук со народната традиција е најсилниот аргумент во одбрана на тезата дека, токму таа (традицијата), ни е пребогата и преку неа сме опстанале низ вековите. Така се чита неговата песна **Болен Дојчин**. Додека ги разгатнуваме метафорите и компарациите, сомнежот како да го навестува своето доаѓање. А ние несвесни дека веќе во наредниот стих таа „*појсмешлива сенка*“ ќе ни стапне на среќата, продолжуваме да читаме ненаситно сочувствувајќи со болката на јунакот. Поетската рожба **Болен Дојчин** е плод на дијалогот со потсвеста, единствениот начин да се дојде до одговор на најгорчливите прашања. Сè дури не се случи и последната битка, битка во која злото мора да падне на колена, невозможно е човекот спокојно да ги затвори очите. Таа вечна борба со злото, таа вечна човечка потреба да го докуси, тлее непрестано некаде длабоко во нас. Како времето ништо да не му може, злото се накопило во дувлото, кое вкопано длабоко ни ја ципа животворната вода и „*се умножило злојџо/како бурјан џо џлевање*“ (**Песја Брдце**). За човекот кој немоќен да ѝ се спротивстави на судбината, но и за човекот кој, исправајќи се, со последните сили сепак крева меч, за таквиот човек пишува Конески.

Има песни во оставнината на Конески, кои нè остаат засрамено да гледаме во самите себе и со очите прекриени од

сувите дланки, да побегнеме од себе и да се сокриеме некаде каде ќе самуваме. Таква е песната **Гнев**, песна – острица, но и песна – утешителка која многу суптилно го потсетува човекот на основните принципи на човечноста. За гневот кој тлее дур не пламне во здивен оган за да ја попари душата, за тој гнев пишува Конески. Кога *нечујно ѿлеаѿ издикиѿе*, тогаш грмнува потсвеста сакајќи да го уништи злото. Кога гневот ќе ни стана поткрепа, кога ни дава за право гласно клетва да изустиме, тогаш од нас излегува човечкото, она што ни ја потиснувало човечноста, како давеник кој се бори за воздух. Но Конески, не ја остава песната недовршена, секогаш последните стихови се круната на неговата мисла, но и сувата корка што ја голтаме, а ни го распара грлото:

*„...Но зар е и ѿоа некаква уѿеа
да ѿлукаш ѿо гнаси!“*

(Гнев)

Последниот дистих од песната **Гнев** разоткрива една цела човекова вистина, дека, не се фрла камен, по секое куче што лае. Колку плукањето ќе ја изгасне жарта која тлее засилена од гневот или пак ќе ѝ даде воздух за да пламне уште посилено? Многу христијански прозвучува последниот стих кој алудира на простување како највисок чин на човечноста или на помирување како чин на смирение на духот. **Токму затоа квалификацијата „лечебната Блажева поезија“ ја сметам за суштинска, бидејќи и покрај сè што е кажано и напишано за неа, во неа се крие лекот за многу наши болки и страданија.** Во најмрачната невиделица, таа е светлина која тлее запалена во кандилото за да ни ги озари очите и да ни покаже каде е врвицата.

Конески одамна го нема, дваесет и пет лета неговата поезија зборува место него. Неговото физичко отсуство нè осиромаши, нè остави да жеднееме по неговиот збор, жедни покрај вода да поминуваме, оросени од капките роса кои ни ги влажнат усните. Така само можам да ја разберам жедта по блажениот Блажев збор. Неговата мисла – зборорек, чиј извор е некаде под старите дабови

во Небрегово, беше мисла на лингвистот, поетот, филозофот, но пред сè, мисла на Човекот Конески. Не е патетика, вистина е! Зимата кога замина Блаже во вечното блажено заспивање, мојата генерација процутуваше како зимско цвеќе, кое му пркоси на студот. Тогаш и не ја разбирав тагата која ја беше завила татковината која тој, Конески ја беше оградил со замислен меѓи и за неа гордо пееше: *До кај штио сум ја пренесол својата љубов/ дојтаму е мојата татковина (Татковина)*. Но, денес, кога непрестајно општам со неговиот стих, сфаќам со што нè задолжи големиот поет. **Конески, кој го постави темелот на нашата духовна опстојба, беше и неимарот кој камен по камен ја издигнуваше кон висините.** Затоа неговиот кренат прст на опомена во стиховите *А вие, еј! На штио сие смисли да ја сведете?!*, треба да нè отрезни и замисли.

Сè што сакаше да каже Конески, кажа во песните. Во неговите стихови спокојство најдоа и тагата и радоста, немирот и гневот, солзите и насмевките. Тоа се стихови во кои болката е поетизирана, немирот трепери до згаснување, а гневот се стишува, во обид да даде прошка и на навидум непростивото. Она што последно го направи Конески е неговото помирување со себе и со светот:

*„Штио ми следува сега,
штио ми припаѓа уштие
не можам сам да решам,
како да зашол умов,—
кажете за мене вие,
согласен сум со сè,
со сè, задоволен..“*

(Помиреност)

Во Блажевите стихови е лекот за многу човечки болки, утехата за неутешните, возвишеност на „мигот кога човекот го губи правото да се смее“(Манфред Јенихен – цитирано според: Вера Стојчевска-Антиќ, *Мојот професор пророк*, Култура, Скопје, 2016, стр.29). Помиреноста на поетот на залезот на животот е

одраз на желбата спокојно да се напушти овој свет, со верба дека сè што сакал да каже и направи, останува запишано во неговите стихови. **Да застанеме под стихот на Конески, да се покориме под епитрафилот навезен од најсилните изблици на поетовата душа, кои за нас, неговите следбеници, ги искорна од своето срце.** Само тој знае, која е таа болка на раѓање на стихот, а ние како читатели знаеме, која е таа болка на доживување на истиот тој стих. Така прегрнати во заедничкото страдање, чекориме низ годините. Премногу емоции за еден толку краток човечки век. Ми се чини, не ни е доволен ден живот за да преживееме и доживееме сè што во својата поезија преживеа Конески. **Застанати простум пред стиховите, исповедно со наведната глава се соочуваме со нашите митарства, барајќи утеха во блажениот Блажев збор. Без неговата поезија ќе лунсавме изгубени во мракот на сопственото незнаење.**

На крајот, да се навратиме таму каде што почнавме, на средбата со двајцата поети, на претходникот чија смрзната душа најде топлина во поезијата и за неговиот следбеник кој најубаво ги прочита Жинзифовите стихови. Конески не успеа да го пронајде вечното почивалиште на Жинзифов, поетот на кој му се восхитуваше и кој му беше собеседник во стихот. Но, во песната му издигна паметник. Се разбираа тие двајца, оскрбени и неутешни седнати под покровот на поезијата, дур надвор животот го истураше својот гнев. **А ние, денес, застанети простум, со приклонети глави пред делото на Конески, го наслушнуваме тивкиот поетов сун, кој постојано нè потсетува, дека во себе ја носи тајната на лекот и векот.**

Издавач:

Фондација за македонски јазик
„Небрегово“

Извршен уредник:

Трајко СТАМАТОСКИ

Корица:

Бојан СРЕДОЕВИЌ

Компјутерска подготовка и печат:

Бомат графикс - Скопје
2018

Тираж:

300

CIP - Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“, Скопје

821.163.3.09Конески,Б.

КАКО го читам Конески / [извршен уредник Трајко Стаматоски]. - Скопје
: Фондација за македонски јазик „Небрегово“, 2018. - 244 стр. :
илустр. ; 23 см. - (Македонски збор ; 4)

ISBN 978-9989-2036-5-7

а) Конески, Блаже (1921-1993)

COBISS.MK-ID 107925002

